

Paweł MATYASZEWSKI

WYMIAR PEDAGOGICZNY *PAWŁA I WIRGINII* BERNARDINA DE SAINT-PIERRE

Streszczenie

Celem niniejszego studium jest próba odczytania *Pawła i Wirginii*, najsłynniejszego utworu Bernardina de Saint-Pierre, pod kątem zawartych w nim idei pedagogicznych, stanowiących o dydaktycznym przesłaniu owego dzieła. Wymiar pedagogiczny tej wydanej w 1788 roku powieści nie jest z pewnością dominujący, i nie dziwi wcale fakt, iż został on niejako przytłumiony przez cały szereg refleksji innej natury, jakie tekst ów wzbudza już od przeszło dwóch wieków. Przesłanie pedagogiczne *Pawła i Wirginii* jest jednak bezsporne i wszystko wskazuje na to, iż pisarz wykorzystał formę powieści, by zgodnie z własną intencją wyrażenia w niej „wielu cennych prawd”, zawrzeć w tekście również swoje spostrzeżenia na temat wychowania. Nie jest to z pewnością traktat pedagogiczny w stylu *Emila* Jana-Jakuba Rousseau, ale tekst zawiera tak wiele oryginalnych i konsekwentnych przemyśleń pedagogicznych, iż można w nim dostrzec, zarówno poprzez jego formę jak i zwłaszcza poprzez sens zawartych w nim idei, echo russowskiej próby wyrażenia swojej opinii na temat edukacji w powieści *Nowa Heloiza*. Naturalny kontekst powieści Bernardina de Saint-Pierre, wyspa Ile-de-France, przybiera wymiaru szkoły życia, w której dzieci rozwijają się zgodnie z filozoficznym przesłaniem całego tekstu, jakim jest harmonia naturalnego porządku świata. Przedstawiając konkretne zasady i prawdy, reguły i propozycje pedagogiczne, autor buduje w swej powieści prawdziwy system wychowawczy.

Słowa kluczowe: Bernardin de Saint-Pierre, Oświecenie, edukacja.

Mots clefs: Bernardin de Saint-Pierre, Lumières, éducation.

Key words: Bernardin de Saint-Pierre, Enlightenment, education.

Beata MICHALAK-RAJBA

OBRAZ KOBIETY I MĘŻCZYZNY W LETTRES DE MISTRISS FANNY BUTLERD MARIE-JEANNE DE MEZIÈRE RICCOBONI

Streszczenie

Wiek XVIII hołduje binarnemu obrazowi płci, w którym akcent zostaje położony na różnicach i opozycjach między kobietą a mężczyzną. Każdej płci przypisuje się zestaw cech – mężczyźnie dobrych i szlachetnych, takich jak prawość, inteligencja czy siła, kobiecie zaś, przez opozycję, negatywnych, jak słabość, niemoralność czy ograniczone możliwości intelektualne. Przyczyny tego stanu rzeczy przypisuje się uwarunkowaniom biologicznym lub społecznym, zawsze jednak stanowią one podstawę do wyjaśnienia i usankcjonowania dominacji mężczyzny.

Badacze zajmujący się dziś Mme Riccoboni, osiemnastowieczną powieściopisarką francuską, zgodnie kwalifikują jej twórczość jako feministyczną. W swoich powieściach ukazuje ona obraz płci i relacji je łączących poprzez pryzmat swojej ideologii. W jej pierwszej powieści, *Lettres de mistress Fanny Butlerd*, obraz kobiety i mężczyzny, choć nadal pozostające w binarnej opozycji wobec siebie, są również przeciwieństwem tradycyjnej, funkcjonującej w społeczeństwie wizji kobiety i mężczyzny. Negatywne cechy, na których buduje się tradycyjny, pejoratywny obraz kobiety, znajdują w powieści swoje przeciwieństwo: staje się ona moralna, potencjalnie równie silna i inteligentna co mężczyzna, emocjonalność zaś,

uznawana przez współczesnych Mme Riccoboni za wadę, jest jej największą zaletą. Tym samym dochodzi do idealizacji nowo utworzonego obrazu kobiety. Przez opozycję do niego tworzy się pejoratywny obraz mężczyzny, stanowiący również częściowe przeciwieństwo tradycyjnego pojmowania płci męskiej. Wśród cech przypisywanych płci męskiej autorka podkreśla niemoralność i nieczułość.

W związku z nową optyką przedstawiania płci zmienia się również ocena stosunku dominacji, który je łączy, a którego niesprawiedliwość autorka podkreśla szczególnie mocno. Feminizm Mme Riccoboni nie zakłada, jak współczesna ideologia feministyczna, dostępu do ról męskich niezależnie od płci, a więc swoistej androgynizacji kobiety. Przeciwnie, przypisuje ona każdej płci określoną rolę w społeczeństwie, postuluje jednak nowy kontrakt moralny między kobietą a mężczyzną, regulujący od nowa ich stosunki.

Słowa kluczowe : Riccoboni, Butlerd, XVIII wiek, kobieta, mężczyzna.

Mots clefs : Riccoboni, Butlerd, XVIIIe siècle, femme, homme.

Key words : Riccoboni, Butlerd, Eighteen Century, woman, man.

Ibon ZUBIAUR

"NA POCZĄTKU BYŁ KONIEC". *PIERWSZE POZJE* LUISA CERNUDY.

Streszczenie

Artykuł jest pierwszą systematyczną analizą wstępnego zbioru poezji Luisa Cernudy. Podczas gdy krytycy dostrzegają w dziele poety głównie reakcję na "upadek" wymagowanego raju (utożsamianego z dzieciństwem), autor artykułu, analizując *Pierwsze Poezje* (rzeczywisty punkt wyjścia poezji Cernudy), pokazuje, że na początku poetyckich doznań poety nie istnieje żaden ponadczasowy raj, lecz postrzeganie końca, sprzeczność, którą zawierać będzie potem całe dzieło poety, publikowane pod wspólnym tytułem *La Realidad y el Deseo (Rzeczywistość i Pragnienie)*.

Słowa kluczowe : Luis Cernuda, poezja, koniec, pragnienie.

Palabras claves : Luis Cernuda, poesía, límite, deseo.

Key words : Luis Cernuda, poetry, limit, desire.

Ibon ZUBIAUR

KU HERMENEUTYCZNEJ KONCEPCJI MIŁOŚCI : "POEMAS PARA UN CUERPO"
LUISA CERNUDY.

Streszczenie

Autor artykułu, opierając się na analizie cyklu wierszy nazywanych "Poemas para un cuerpo" ("Wiersze dla ciała") Luisa Cernudy, rozwija hermeneutyczną teorię miłości. Te pełne dojrzałości wiersze zawierają radykalne stwierdzenie, że miłość jest zawsze interpretacją. Według autora, próbując takie podejście, należy wybierać najbardziej właściwą interpretację jej przedmiotu. Wielokrotne odniesienia do filozofii Nietzschego (który wywarł ogromny wpływ na twórczość Cernudy) pozwalają mu również oddać głębię tych utworów oraz stawić czoło ryzyku subiektywizmu, jakie w sobie zawierają.

Słowa kluczowe : Luis Cernuda, poezja, miłość, hermeneutyka.

Palabras claves : Luis Cernuda, poesía, amor, hermenéutica.

Key words : Luis Cernuda, poetry, love, hermeneutic.

Witold WOŁOWSKI

AUX ORIGINES DE L'ADIALOGISME THEATRAL: LE CANTIQUÉ DES CANTIQUES

Streszczenie

Pieśń nad Pieśniami usytuowana w samym sercu Biblii, jest na tle zawartych w niej utworów kompozycją wyjątkową. Z genologicznego punktu widzenia ma ona formę krótkiego dramatu poetyckiego, lub raczej, jak sugerują liczni egzegeci, zbioru dialogowanych pieśni miłosnych. Powyższe rozważania, o charakterze wyłącznie literaturoznawczym, dotyczą właśnie aspektu dialogicznego *Pieśni*. Dialogi występujące w tym poemacie wydają się bowiem prawdziwym archetypem zjawiska adialogizmu, niesłuchanie często obecnego we współczesnych utworach dramatycznych i poetyckich. Po krótkim przedstawieniu problemów jakie stawia przed analizą wielość możliwych architektur *Pieśni*, artykuł omawia stosowane tam zabiegi amplifikacji adialektycznej, zmiany form zwrotów osobowych, cytatu intralokucyjnego, dialogu z chórem, para-didaskaliczności, zmian izotopii dyskursywnej w replikach oraz użycia aktanta fokalizującego.

Słowa kluczowe : Biblia, teatr, dramat, monolog, dialog, adialogiczność, adialektyczność

Mots clefs : Bible, théâtre, drame, monologue, dialogue, adialogisme, adialectisme.

Key words : Bible, theatre, drama, monologue, dialogue, adialogism, adialectism.

Urszula NIEWIADOMSKA-FLIS

ROLA SPOŁECZEŃSTWA W PRZYSTOSOWANIU SIĘ BOHATERÓW Z ZABURZENIAMI UMYSŁOWYMI W POWIEŚCIACH JOHNA STEINBECKA *PASTWISKA NIEBIESKIE I MYSZY I LUDZIE*

Streszczenie

Status członka społeczeństwa narzuca na jednostkę przymus przystosowania się do jego norm. Jeśli osoba, poprzez odmiennność swojego zachowania, zagraża stabilności danej grupy społecznej, grupa ta czuje się usprawiedliwiona wpływać na jej zachowanie. Ta sytuacja ma miejsce w przypadkach, gdy osoby umysłowo lub społecznie upośledzone odchylają się w swoim zachowaniu od norm ściśle określonych przez dane społeczeństwo. John Steinbeck w dwóch swoich powieściach : *Pastwiska Niebieskie* oraz *Myszy i Ludzie* pokazuje, jak społeczności wkraczają w proces adaptacji osób nieprzystosowanych. Postaci te charakteryzują się bezradnością wobec narzuconych abstrakcyjnych norm społecznych. Ich upośledzenia nie pozwalają im na zrozumienie zmiennego stosunku społeczeństwa do ich aberracji. Pod wpływem pewnych czynników, takich jak powszechne poważanie i zamożność rodzin, społeczeństwo może zdecydować się na akceptację odchyleń od własnych norm. To wewnętrznie sprzeczne podejście do odchyleń podkreśla fakt, że u Steinbecka postrzeganie zaburzeń umysłowych oraz społecznych jest w nienaturalnie dużym stopniu uwarunkowane indywidualną pozycją w społeczeństwie.

Słowa kluczowe : dewiacja, człowiek nieprzystosowany, ograniczony umysłowo, opóźniony w rozwoju, społeczeństwo, przystosowanie się, proces adaptacji, John Steinbeck, *Pastwiska Niebieskie*, *Myszy i Ludzie*.

Key words : deviation, misfit, feeble-minded, retardes, society, adjustment, the process of adaptation, John Steinbeck, *The Pastures of Heaven*, *Of Mice and Men*.

Paweł MATYASZEWSKI

DÉCLARATION DES DROITS DE L'HOMME ET DU CITOYEN DE 1789 : HÉRITAGE DE L'ÉPOQUE DES LUMIÈRES

Résumé

Le but de cette étude est de présenter la *Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* de 1789 en tant que texte qui, en dépit de son contexte historique et politique précis qu'est la Révolution française, s'inspire directement de l'héritage de l'époque des Lumières. On tient par là à montrer dans quelle mesure le texte reflète l'esprit, voire même la rhétorique de la pensée du XVIIIe siècle et, pour ainsi dire, résume le sens fondamental des débats et des réflexions que développent les philosophes des Lumières. La *Déclaration* s'avère, dans ce sens, plus un amalgame de différentes prises de position philosophiques qui se manifestent au cours du XVIIIe siècle que le reflet d'un courant de pensée bien défini. Les dix-sept articles de la *Déclaration*, ainsi que son *Préambule*, expriment plutôt l'esprit général des Lumières, même s'il est parfois facile d'y retrouver l'écho et les sources des réflexions philosophiques dont ils s'inspirent. Par là, la *Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* devient, dans les circonstances spécifiques de la Révolution, un aboutissement logique, pour ne pas dire le seul possible, du XVIIIe siècle, aboutissement qui revoit et met en valeur, sous forme de décret politique officiel, les questions les plus fondamentales qui préoccupent les philosophes français de l'époque des Lumières.

Słowa kluczowe: Prawa Człowieka, Oświecenie, Rewolucja francuska

ots cles: Droits de l'Homme, Lumières, Révolution française

Key words: Human Rights, Enlightenment, French Revolution

Agnieszka KOŁODZIEJCZYK

ANALIZA KOMIZMU SŁOWNEGO W PRZYSŁOWIACH HISZPAŃSKICH DOTYCZĄCYCH KOBIETY

Streszczenie

Artykuł dotyczy komizmu słownego zawartego w przysłowiaich hiszpańskich. Korpus wykorzystany do analizy stanowią przysłowia z zakresu ograniczonego do tematu kobiety. Komiczność nie jest cechą konieczną, by dany twór językowy zakwalifikować jako przysłowie, ale w niektórych kręgach tematycznych jest ona dlań bardzo charakterystyczna. Tematyka przysłów została tu właśnie wybrana ze względu na ich reprezentatywny charakter : wiele z nich zawiera niewątpliwie szereg elementów komicznych.

W opracowaniu, składającym się z 6 części, znaleźć można jasną klasyfikację mechanizmów komicznych, podzielonych na ogólne i typowo językowe. Wśród mechanizmów ogólnych szczególną uwagę zwrócono na kontrast (w tym głównie zestawienie), zaskoczenie i przesadę (zarówno typowo słowną jak i pozajęzykową). Mechanizmy typowo językowe opisane w artykule to komiczna modyfikacja wyrazów, neologia, komiczne użycie tradycyjnych jednostek języka oraz rym. Poza tą klasyfikacją odnaleźć można również podział przysłów na żarty słowne tendencyjne i niewinne, z których te pierwsze stanowią bez wątpienia większość.

Słowa kluczowe : przysłowie, komizm językowy.

Palabras claves : refran, comicidad verbal. Key words : proverb, verbal comic.

Katarzyna WOŁOWSKA

RELACJA SPRZECZNOŚCI NA POZIOMIE MIKROSTRUKTURY SEMICZNEJ

Streszczenie

Na podstawie klasycznej definicji paradoksu (opinia przeciwna opinii ogólnie przyjętej) można wyróżnić dwie główne charakterystyki tego zjawiska: opinię społeczną jako normę do której odwołuje się odbiorca (czynnik pragmatyczny) oraz swoistą relację sprzeczności między elementami, które ją tworzą (czynnik semantyczny). Ta ostatnia pozwala się zanalizować jako opozycja semiczna powstała na osi syntagmatycznej dyskursu, np. w niektórych wyrażeniach zawierających przyimek "bez" (profesor bez uczniów, opera bez muzyki, itp). W świetle semantyki interpretacyjnej F. Rastiera (która wpisuje się częściowo w linię semantyki strukturalnej wywodzącej się od Greimasa), relację sprzeczności obecną w tego typu syntagmach paradoksalnych można przedstawić jako wynikającą z aktualizacji dwóch sprzecznych semów (inherentnych lub aferentnych), które dyskurs przedstawia jako całkowicie kompatybilne (izotopyczne). Tak zaktualizowany paradoks może jednak ulec neutralizacji w szerszym kontekście dyskursu, nie tracąc mimo to swojego charakteru (napięcia opartego na opozycji semicznej) na poziomie semantycznym.

Słowa kluczowe: paradoks, sprzeczność, sem, negacja, neutralizacja, dyskurs.

Mots clés: paradoxe, contradiction, sème, négation, neutralisation, discours.

Key words: paradox, contradiction, seme, negation, neutralization, discourse.

Magdalena SOWA

NAUCZANIE/UCZENIE SIĘ JĘZYKA FRANCUSKIEGO W KLASIE JĘZYKOWEJ

Streszczenie

Na podstawie zebranych danych empirycznych, jak również obserwacji w pracy dydaktycznej autorka zwraca uwagę na występowanie pewnych trudności związanych z nauczaniem/uczeniem się języka obcego (tu: języka francuskiego), a dotyczących głównie poprawnego posługiwania się czasami gramatycznymi oraz różnicami tworzenia wypowiedzi w mowie i piśmie. Zaobserwowane zjawiska są więc punktem wyjścia dla konkretnych propozycji dydaktycznych mogących zlikwidować lub przynajmniej zmniejszyć przedstawione w artykule kłopoty, jak również uczynić nauczanie/uczenie się języka francuskiego w środowisku instytucjonalnym bardziej efektywnym.

Słowa kluczowe: dydaktyka, nauczanie/uczenie się, relacje czasowe, język pisany, język mówiony, autonomizacja.

Mots clefs : didactique, enseignement/apprentissage, temporalité, écrit, oral, autonomisation.

Key words: didactics, teaching/learning, temporality, written, oral, autonomisation.